

Ingliz tili darslarida ma'naviy tarbiya berishning interfaol metodlari

*Bo'riyeva Pokiza Akbar qizi.
O'zbekiston-Finlandiya Pedagogika instituti
2-kurs magistranti*

*Shodiyev Narziqul
O'zbekiston-Finlandiya Instituti Pedagogika kafedrası professori*

Annotatsiya. Maqolada ingliz tili darslarida ma'naviy tarbiya berishning interfaol metodlari ko'rib chiqildi. Hozirgi kunda ma'naviy-ma'rifiy ishlar jarayonida muhim masalalardan biri bu talabalarning ijtimoiy-kommunikativ faolligini oshirishdir.

Kalit so'zlar: faollik, tamoyillar, ma'naviy tarbiya, ingliz tili, interfaol metodlar.

Интерактивные методы духовного воспитания на уроках английского языка

*Буриева Покиза Акбар кизи
студентка 2 курса магистратуры
Узбекско-Финский педагогический институт*

*Шодиев Нарзикул
Профессор кафедры педагогики Узбекско-Финского института*

Аннотация. В статье рассматриваются интерактивные методы духовного воспитания на уроках английского языка. Одним из важных вопросов в процессе духовно-просветительской работы сегодня является повышение социальной и коммуникативной активности учащихся.

Ключевые слова: активизм, принципы, духовное образование, английский язык, интерактивные методы.

Interactive methods of providing spiritual education in English lessons

*Buriyeva Pokiza Akbar kizi.
2nd year master's student
Uzbek-Finnish Pedagogical Institute*

*Shodiyev Narziqul
Professor of the Department of Pedagogy, Uzbek-Finnish Institute*

Abstract. The article considers interactive methods of spiritual education in English lessons. Nowadays, one of the important issues in the process of spiritual and educational work is to increase the socio-communicative activity of students.

Keywords: activity, principles, spiritual education, English, interactive methods.

Davlat ta'lim standartini (DTS) joriy etishning muhim yo'nalishlaridan biri ta'lim komponentidir. Bunga intellektual, fuqarolik-vatanparvarlik, ijodiy va ma'naviy-axloqiy tarbiya kiradi. Talaba shaxsini ma'naviy-axloqiy tarbiyalash jamiyat jadal rivojlanishining asosiy jihati, ijtimoiy faoliyat va jamiyat hayotining turli sohalariga bosqichma-bosqich va ongli ravishda kirib borish omilidir. Ingliz tilini o'rgatishning asosiy maqsadi - madaniyatlararo muloqotda qatnashishga

va xorijiy tilidagi nutq faoliyatini mustaqil ravishda yaxshilashga qodir va tayyor bo'lgan talaba shaxsidir (Bushkova, 2023).

Ma'naviy-axloqiy tarbiya muammosi tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Zamonaviy jamiyatda o'smirlik davridagi ijtimoiy axloqning past darajasi mavjud bo'lib, bolalarda oilaviy an'analar va qadriyatlar, vatanparvarlik tuyg'ulari, boshqa odamlarga nisbatan bag'rikenglik va hurmat hissi asta-sekin yo'qolib bormoqda (Agapova, 2025). Bunda nafaqat oila va jamiyat, balki ta'lim muassasasi ham muhim rol o'ynaydi. Shaxsning ma'naviy kamoloti va axloqiy fazilatlarini shakllantirishga ko'maklashish ta'lim muassasasining ustuvor vazifalaridan biridir. Aynan ma'naviy-axloqiy tarbiya bilan shaxsni ham, jamiyatni ham saqlab qolish imkoniyati bog'liq.

Agar oliy o'quv yurtlarining o'quv dasturlariga "umumiy adabiy" chet tili, ya'ni bo'lajak mutaxassislarining kasbiy malakasidan tashqariga chiqadigan jihat kiritilsa, bu maqsadga erishish mumkin (Rasulova, 2024). Bunda talabalar tilni ko'p qirrali tarzda o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu ularga nafaqat ma'lum bir til ko'nikmalarini rivojlantirish, balki o'rganilayotgan til mamlakati madaniyatiga qo'shilish, mumtoz tillar bilan yaqindan tanishish imkonini beradi va ingliz tilidagi zamonaviy adabiy asarlarni o'rganishning har bir bosqichida adabiy matnlardan kichik bo'laklarni ham, she'rlarni ham kiritish nafaqat so'z boyligini kengaytiradi, o'qish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi va xotirani o'rgatadi, balki talabaning "madaniy yukini" to'ldiradi, shu tariqa til o'rganishda motivatsiyani oshiradi.

Shveysariyalik yozuvchi va faylasuf Piter Bierining fikricha, ziyoli odam kitoblarni shunday o'qiydiki, u o'qigan narsasi ta'sirida o'zgaradi (Bakirova, 2021). Adabiyotdan foydalanish matnlar, masalan, uyda o'qishning bir qismi sifatida, nafaqat o'rganish jarayonini aylantirish imkonini beradi va qiziqarli faoliyat ichiga ingliz tili bilan tanishishga ham yordam beradi til mamlakatining zamonaviy voqeliklari o'rganilmoqda (Xalikova & Shakirova, 2023). Zamonaviy jamiyatda xorijiy tillarini o'qitish metodikasi, ham o'zbek, ham ingliz tillarda, - ayniqsa, dastlabki bosqichda - didaktik matnlar va interfaol metodlar ta'lim maqsadlari uchun maxsus yaratilgan, o'rganilgan leksik va grammatik asosga qurilgan moddiy va axborot xarakteriga ega.

Ingliz tilini o'rgatishda talabalar e'tiborini ma'naviy va axloqiy qadriyatlariga qaratishga yordam beradigan turli interfaol usullar mavjud:

- ✓ jamoaviy (guruh) ish va juftlikda ishlash;
- ✓ rolli o'yin;
- ✓ tematik o'quv darslar;
- ✓ chet tili darslarida AKTdan foydalanish;
- ✓ Qarama-qarshi munosabat metodi;
- ✓ "Insert" strategiyasi
- ✓ "Ven diagrammasi" strategiyasi (metodi)
- ✓ "Zig-zag" strategiyasi (metodi)
- ✓ "Qizil va yashil rangli kartochkalar bilan ishlash" metodi
- ✓ "3/3" ("4/4", "5/5", ...) metodi va boshqalar.

Bulardan bir nechtasini ko'rib chiqamiz, masalan, ingliz tili darslarida ma'naviy tarbiya berishning interfaol metodlaridan biri bu "Televizion: ijobiy va salbiy tomonlari" tok-shousi men loyihani himoya qilish shaklida o'tkazaman. Talabalar ikki guruhga bo'lingan, etakchini tanlaydilar. Har bir jamoa o'z pozitsiyasini himoya qilish uchun multimedia taqdimotlarini, shuningdek, dalillar va qarshi dalillarni tayyorlaydi. Uy egasi tok-shou qoidalarini ko'rsatadi, har bir jamoaga o'z nuqtai nazarini oqlash imkoniyatini beradi. O'yin davomida tomoshabinlar "studiyaga qo'ng'iroq qilib, ikkala jamoa a'zolariga o'z savollarini berishadi. O'yin reklama roliklari va "therethere yangiliklari"ning chiqarilishi bilan to'xtatiladi. Oxirida "tok-Shou" mavzusidagi teletomoshabinlarning ovoz berish natijalari sarhisob qilinadi.

Boshqa bir misol bu Loyiha usulidir, u o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'limni ta'minlaydigan interfaol metod bo'lib, ijodkorlik, bilim faoliyati va mustaqillikni rivojlantirish usuli sifatida

qo'llaniladi. Loyihalarning tipologiyasi xilma-xil. Loyihalarni monoproyektlar, jamoaviy, og'zaki nutq, aniq, yozma va Internet-loyihalarga bo'linishi mumkin. Haqiqiy amaliyotda ko'pincha tadqiqot loyihalari, ijodiy, amaliyotga yo'naltirilgan va informatsion belgilar mavjud bo'lgan aralash loyihalar bilan shug'ullanish kerak. Loyiha ishi tilni o'rganishda ko'p qirrali yondashuv bo'lib, o'qish, tinglash, gapirish va grammatikani qamrab oladi. Loyiha usuli talabalarning faol mustaqil fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi va ularni birgalikdagi tadqiqot ishlariga yo'naltiradi. Mening fikrimcha, loyiha asosida o'qitish bolalarni hamkorlik qilishga o'rgatishi, hamkorlik qilishni o'rganish esa o'zaro yordam va hamdardlik qobiliyati kabi axloqiy qadriyatlarni tarbiyalaydi, ijodkorlikni shakllantiradi va talabalarni faollashtiradi. Umuman olganda, loyihani o'qitish jarayonida o'qitish va tarbiyaning ajralmasligi kuzatiladi.

Loyiha usuli o'quvchilarning muloqot qobiliyatini, muomala madaniyatini, fikrlarni ixcham va oson shakllantirish qobiliyatini, aloqa sheriklarining fikriga toqat qilishni, turli xil manbalardan ma'lumot olish qobiliyatini rivojlantiradi, zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda qayta ishlaydi, tabiiy ehtiyoj paydo bo'lishiga hissa qo'shadigan til muhitini yaratadi. chet tilidagi aloqada. Ishning loyiha shakli talabalarga mavzu bo'yicha to'plangan bilimlarni qo'llashga imkon beradigan eng dolzarb texnologiyalardan biridir. Talabalar o'zlarining ufqlarini, tilni bilish chegaralarini kengaytiradilar, undan amaliy foydalanish tajribalarini to'playdilar, chet tilidagi nutqni tinglashni va eshitishni o'rganadilar, loyihalarni himoya qilishda bir-birlarini tushunadilar. Bolalar ma'lumotnomalar, lug'atlar, kompyuter bilan ishlashadi va shu bilan chinakam til bilan bevosita aloqa qilish imkoniyatini yaratadilar, bu esa sinfda faqat darslik yordamida til o'rganishni ta'minlamaydi. Loyihada ishlash - bu ijodiy jarayon. Talaba mustaqil ravishda yoki o'qituvchi rahbarligi ostida muammoning echimini izlaydi, buning uchun nafaqat tilni bilish, balki katta miqdordagi predmetli bilimlarga ega bo'lish, ijodiy, kommunikativ va intellektual ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi. Xorijiy tillar jarayonida loyiha usuli deyarli har qanday mavzu bo'yicha dastur materiallari doirasida ishlatilishi mumkin. Loyihalar ustida ishlash tasavvur, fantaziya, ijodiy fikrlash, mustaqillik va boshqa shaxsiy fazilatlarini rivojlantiradi (Xalikova & Shakirova, 2023).

Ma'naviy-axloqiy tarbiyani amalga oshirishning yangi, ammo samarali yo'nalishlaridan biri ingliz tili darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (keyingi o'rinlarda AKT deb yuritiladi) foydalanish hisoblanadi. Bugungi kunda mutlaqo barcha talabalar axborot texnologiyalari bilan tanish va maktabda ham, uyda ham kompyuter, mobil telefon va planshetlardan faol foydalanishadi. AKTga qiziqish orqali chet tilini o'rganishga bo'lgan motivatsiyani oshirish, o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash shakllari va usullarini o'zgartirish mumkin. Misol uchun, siz ingliz tilida so'zlashadigan mamlakatlarga "virtual ekskursiyalar" qilishingiz yoki oddiygina Londondagi Beyker-stritdagi Madam Tyusso yoki Sherlok Xolms muzeyiga tashrif buyurishingiz mumkin (amaliy darslar davomida), shuningdek, ingliz tilida, hech bo'lmaganda qisqa filmlarni tomosha qilish juda muhimdir. Video talabalarga juda kuchli hissiy ta'sir ko'rsatadi va ular ko'rgan va eshitgan narsalarga shaxsiy munosabatni shakllantirishga ta'sir qiladi. Bu usul eng samarali hisoblanadi. Ammo nolingvistik universitetlar o'quv dasturida haftada faqat 2 soatga ruxsat berganligi sababli, dars jarayonida hamma narsani ko'rib chiqishga vaqt etmaydi.

Shuningdek ingliz tili darslarida ma'naviy-axloqiy tarbiyani amalga oshirishda tematik darslar muhim o'rin tutadi. Bunday darslarda talabalar o'z tillarida so'zlashuvchi xalqning ruhiyati, madaniyati bilan tanishtiriladi. Masalan, "Enjoy English 5" o'quv-metodik to'plamida "We are going to travel to London" bo'limi mavjud bo'lib, u yerda siz o'rganilayotgan til mamlakati madaniyatini o'z mamlakatingiz bilan taqqoslash orqali bilib olasiz. Buyuk Britaniya va O'zbekistonda bayramlarni nishonlashni taqqoslash natijasida talabalar umumiy xususiyatlar va o'ziga xos xususiyatlarni aniqlaydilar, bu esa xorijiy an'analarni tushunish va umuman mamlakatga nisbatan yaxshi munosabatni rivojlantirishga yordam beradi. Tematik darslar talabalar, o'qituvchilar va umuman o'quv jarayoni uchun juda muhimdir, chunki ular ingliz tilini o'rganishga qiziqish uyg'otadi.

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlarga tayanib, shunday xulosa qilish mumkin: talabalarning intellektual salohiyati, ongu tafakkuri va dunyoqarashini yuksaltirish, mafkuraviy immunitetini mustahkamlash, vatanparvarlik, xalqqa muhabbat va sadoqat tuyg'usi bilan yashaydigan barkamol avlodni tarbiyalashga e'tibor qaratish muhimdir. Shu bois, ma'naviy va ma'rifiy ishlar talabalarning ta'lim va tarbiyasida katta ahamiyatga egadir. Shu jihatdan, ma'naviy-ma'rifiy ishlarni muvaffaqiyatli amalga oshirishda badiiy asarlardan foydalanish, ularning ijtimoiy va kommunikativ faolligini oshirishda samarali natijani ko'rsatdi. Shuningdek, ingliz tilini interfaol metodlar asosida o'rganish ma'naviy-axloqiy madaniyatni oshiradi, mantiqiy tafakkurni rivojlantiradi, xotiraga katta ta'sir ko'rsatadi, dunyoqarashini kengaytiradi, umumiy madaniyatni oshiradi. Ingliz tilini o'rganish axloqiy va estetik rivojlanishga yordam beradi va shaxsning ma'naviy rivojlanishiga ta'sir qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Agapova, T. S. (2025). The concept of spiritual and moral education of students in English lessons based on interactive methods. *Philology and Pedagogy*, 1, 125-132.
2. Bakirova, H. (2021). The role of foreign language of specialty in the development of professional competence of the future ESP specialist. *Til va adabiyot ta'limi*, 6, 61-64.
3. Bushkova, E. G. (2023). Methods of spiritual and moral education in English lessons (2nd ed.). Prague.
4. Rasulova, N. (2024). Spiritual and moral education in English lessons by means of gaming technologies. *The World of Science. Pedagogy and Psychology*, 6(1), 43.
5. Xalikova, L. U., & Shakirova, S. T. (2023). Ingliz tilini o'qitishning interfaol usullaridan foydalanish. *Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences*, 3(1-2), 183-190.